

न च श्रेयोऽनुपश्यामि हत्वा स्वजनमाहवे ॥ ३१ ॥

न काङ्क्षे विजयं कृष्ण न च राज्यं सुखानि च ।

स्वजनांना युद्धांत मारणे हे काहि मला श्रेयस्कर दिसत नाही. तसेच मला विजयाची इच्छा देखिल नाही, हे कृष्णा ! आता, मला राज्य अथवा सुखेहि नकोत.

न चेति । स्वजनम् आहवे युद्धे हत्वा श्रेयः फलं न पश्यामी । विजयादिकं फलं किं न पश्यसीति चेत्तत्राह न काङ्क्षे इति ॥ ३१ ॥

स्वजनांना युद्धांत मारुन काहि श्रेयस्कर फळ प्राप्ति मला दिसत नाही. विजयादी फळ प्राप्ति पहात नाहीस का ? या विषयी सांगतो आहे, हे कृष्णा ! आता, मला विजयादीची इच्छा नाही.

एतदेव प्रपञ्चयति 'किं नः' इति सार्धाभ्याम् ---

हीच गोष्ट 'किं नो राज्येन' इत्यादि अडीच श्लोकांद्वारा स्पष्ट केले जाते आहे.

किं नो राज्येन गोविन्द किं भोगैर्जीवितेन वा ॥ ३२ ॥

येषामर्थे काङ्क्षितं नो राज्यं भोगाः सुखानि च ।

त इमेऽवस्थिता युद्धे प्राणांस्त्यक्त्वा धनानि च ॥ ३३ ॥

आचार्याः पितरः पुत्रास्तथैव च पितामहाः ।

मातुलाः श्वशुराः पौत्राः श्यालाः सम्बन्धिनस्तथा ॥ ३४ ॥

राज्यादि उपभोग प्राप्त करून, अथवा जीवंत राहून तरी हे गोविंदा त्याचा आता काय उपयोग, ते राज्यादि उपभोग प्राप्त करून ज्याच्यासह सुखभोगाची अपेक्षा, तेच आचार्य, वडील, मुलगे, तसेच आज्ञे, मामे, सासरे, नातू, मेहुणे आणि संबंधी जीवांसह संपत्तीची आशा सोडून युद्धाला उभे आहेत. ॥ ३२-३४ ॥

यदर्थमस्माकं राज्यादिकमपेक्षितं त एते प्राणधनानि त्यक्त्वा त्यागमङ्गीकृत्य युद्धार्थमवस्थिताः । अतः किमस्माकं राज्यादिभिः

कृत्यमित्यर्थः ॥ ३२-३४ ॥

राज्यादि उपभोग प्राप्त करून ज्याच्यासह सुखभोगाची अपेक्षा होती, तेच सर्वजण, त्याच्या जीवांसह संपत्तीची आशा सोडून, तिचा अगदि त्यागच करून युद्धाला उभे आहेत, तेव्हा आम्हाला राज्यादि उपभोग प्राप्त करून काय उपयोग, असा अर्थ. ॥ ३२-३४ ॥

ननु यदि कृपया त्वमेतान्न हंसि तर्हि त्वामेते राज्यलोभेन हनिष्यन्त्येव । अतस्त्वमेवैतान् हत्वा राज्यं भुङ्क्ष्व । तत्राह

'एतान्' इति सार्धेन ---

परंतु करुणावशात तू जरि यांना मारले नाहिस तरि देखील हे लोक राज्यलोभाने तुला निश्चितच मारतील तर मग तूच यांना मारून राज्य भोग अशा उपदेशाच्या आशंकेने यानंतरच्या दीड श्लोकाद्वारा स्पष्ट करतो आहे.

एतान्न हन्तुमिच्छामि घ्नतोऽपि मधुसूदन ।

अपि त्रैलोक्यराज्यस्य हेतोः किं नु महीकृते ॥ ३५ ॥

यांच्या द्वारा मारले गेलो तरीहि, त्रैलोक्याच्या राज्यासाठी देखिल, हे मधुसूदना ! मी यांना मारूं इच्छित नाहि, मग या पृथ्वीची तर गोष्टच काय ? ॥ ३५ ॥